

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה.....2
- ב. מציאת פועל לעצמו ... בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום ... אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו של בעל הבית הוא ... דידו כיד בעל הבית.....2
- ג. פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום.....3
- ד. כל כמה דלא הדר ביה כיד בעל הבית הוא.....4
- ה. כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים.....5
- ו. המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ... משנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ...7
- ז. ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה.....8
- ח. ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום [מאי טעמא] תקינו רבנן דלא אתי לאנצויי 9
- ט. נטל מקצת פיאה וזרק על השאר אין לו בה כלום נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה וכן בעומר שכחה.....9
- י. כי תקינו ליה רבנן ארבע אמות בעלמא בשדה דבעל הבית לא תקינו ליה רבנן ... בסמטא דלא דחקי רבים ברשות הרבים דקא דחקי רבים לא תקינו רבנן ... כל מקום לאתויי צידי רשות הרבים.....10
- יא. קטנה ... יש לה חצר ויש לה ארבע אמות ... חצר משום ידה איתרבאי.....13
- יב. אין שליח לדבר עבירה ... היכא דשליח בר חיובא הוא.....14
- יג. אשה ועבד בני חיובא נינהו והשתא מיהא לית להו לשלומי ... נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם.....18
- יד. ידה גגה חצירה וקרפיפה מנין תלמוד לומר ונתן מכל מקום לענין גט כולי עלמא לא פליגי דחצר משום ידה איתרבאי.....20

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דף י.

א. והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה

כבר התבאר בכתובות דף פד: ובגיטין דף יא: שלוח שאינו חב לאחרים¹ מלבד אדם זה שלוח ממנו וקדם אחר מי שאינו חייב לו, ותפש מהמטלטלין של לוח כדי לזכות לבעל חובו, כגון ראובן שחייב לשמעון ובא יהודה ותפש לראובן בשביל שמעון, זכה התופש לבעל חוב מטעם דזכין לאדם שלא בפניו.

אולם לוח שחייב² לשנים או יותר ואין לו כדי לפרוע לכולם, וקדם אחר מי שאינו חייב לו ותפש מהמטלטלין של לוח כדי לזכות לאחד מבעלי חובות, כגון ראובן שחייב לשמעון ולוי ובא יהודה ותפש לראובן בשביל שמעון, אף על גב דזכין לאדם שלא בפניו כאן אינו מועיל לו כלום, וכולם חולקים בו כאילו הוא עדיין ביד הלוח. כיון שיש בו חובה ללוי שהרי לא ישאר לו במה שיפרע לוי³.

ב. מציאת פועל לעצמו ... בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום ... אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו של בעל הבית הוא ... דידו כיד בעל הבית

¹ שו"ע ונו"כ שם קה ד

² שו"ע ונו"כ שם קה א

³ עיין פת"ש שם א דדוקא כשחב לאחרים לא מהני תפיסה, אבל במניעת הריוח מהני (עי' שו"ת רעק"א סימן קלג בשם מהר"ם אלשיך, ובשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן רמב), ועיי"ש בשם שו"ת חת"ס שמסתפק באם בשעת תפיסה לא היה חב וקודם מסירה ליד מלוה נעשה חב לאחרים. ובד"ג כלל קיב סימן י ובערך ש"י סימן קה סעיף א הביאו מדברי הרשד"ם דלא מיקרי חב לאחרים בפתות משנים, ודחו דיעה זו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פועל⁴ או משרת⁵, שמצאו מציאה זכו בה לעצמן⁶, אף על פי שלא שכרן למלאכה מסוימת, אלא שכרן סתם, ואמר לו לעשות מלאכה סתם⁷.

שכרן ללקט⁸ מציאות או ששכרן סתם והראה להם ללקט מציאות, אף על פי שמצאו מציאה אחרת שלא במלאכה שהראה להם בעל הבית, זכה בעל הבית במציאה, ואפילו נתכוין הפועל לזכות לעצמו, זוכה בעה"ב⁹. שיד פועל ביד בעה"ב¹⁰.

ג. פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום

כבר התבאר במסכת בב"ק דף קמ"ז: שהשוכר את הפועל¹¹ ורצה הפועל לחזור, יכול לחזור¹² אפילו לאחר¹³ שהתחיל במלאכה, שנאמר (ויקרא כה פסוק נה) **פִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, וְלֹא עֲבָדִים לְעַבְדִּים, אֲבָל יֵשׁ לְבַעַל**

⁴ שו"ע ונו"כ ער ג

⁵ כן העלה בשו"ת הת"ס או"ח סימן מד שמשורת דינו כפועל, ועי' פת"ש כאן סק"א, ומבואר בשו"ע שעבדו ושפחתו העבריים מציאתן לעצמן, ומציאת עבדו ושפחתו הכנעניים לרבן, ובדברי חיים דיני שלוחין סימן כ תמה איך קונה האדון בהגבהת העבד.

⁶ מדברי רש"י בסוגיא מוכח שאם הפסיק ממלאכת בעה"ב להגבהת המציאה צריך לנכות משכרו עבור הזמן הזה, ופשוט שאם נתכוין לזכות לבעה"ב זכה.

⁷ כתב הרמ"א סימן קעו סעיף יב, מי ששכר חבירו לישא וליתן בשלו וכל המציאות שיגיעו לידו יהיו של השכיר, וגבה חובות פרועים מעכו"ם, הוי בכלל מציאה, וביאר הנה"מ דאע"ג דבלא"ה מציאת פועל לעצמו ולמה צריך תנאי, משום דכיון ששכרו לעסקיו, ובכלל זה מסר בידו שטרות, הוי כהראהו ללקט מציאות שמציאתו לבעה"ב, אבל אם התנה שכל מציאות יהיו שלו, גם גביית חוב פרוע מעכו"ם הוא בכלל מציאה.

⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁹ המחנ"א ועי' אמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יט.

¹⁰ ועי' נה"מ ריש סימן קפח שדן באריכות איך זוכה בעה"ב בהגבהת הפועל, אם הוא מדין שליחות או מדין יד, והעלה שם כמה נ"מ להלכה.

¹¹ שו"ע ונו"כ שלג ג

¹² ואף על פי שהתחלת מלאכה כקנין, אמרו חז"ל שיכול הפועל לחזור משום שנאמר כי לי בני ישראל עבדים, ודרשינן ולא עבדים לעבדים, ואם אינו יכול לחזור הרי הוא עבד לעבדים. וראיתי בשם שו"ת זרע אמת (ח"ב יו"ד סימן צו) שפועל יכול להתנות שלא יוכל לחזור, ואין זה כמתנה ע"מ שכתוב בתורה, כיון שאין גופו קנוי, ולכאורה נראה מדברי האחרונים שיש בזה איסור עבדות.

¹³ ועיין פתחי חושן חלק ד פרק ז הביא מדברי החות יאיר שמצדד לומר שבש"ץ וכיוצא בזה שעושה מצוה אין בזה משום עבד לעבדים, שמלאכתו עבדות ה'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הבית¹⁴ עליו תרעומת, ויש אומרים¹⁵ שאם קנה ממנו בקנין גמור, אינו יכול לחזור.

ואף על פי שקיבל הפועל כל שכירותו ואין בידו להחזיר, יש אומרים¹⁶ שיכול לחזור, והמעות ישארו עליו כחוב¹⁷.

אולם אם הוא דבר האבוד או ששכרו בקבלנות אינו יכול לחזור כמו שיתבאר להלן דף עז. בעזה"ת

ד. נל נמה דלא הדר ביה ניד בעל הבית הוא

¹⁴ ובפת"ח (ח"ב) דיני אבידה (פרק ט) הביא שמדברי הפוסקים נראה שפועל יכול לחזור בו אף מבלי להודיע לבעה"ב, וכן משמע בתוס' (כתובות דף צח ע"ב), ויש לעיין אם הפסיד בעה"ב במה שלא הודיעו, דאפשר שהייב בזה, וכ"ש לדעת הפוסקים שפועל חייב בגרמא, וכן משמע בנה"מ סימן קפג סק"א, ובחזו"א (ב"ק סימן כג סק"ב) כתב שפועל החוזר צריך להודיע קודם, כדי שימצא פועלים, והוא שכור לאותן ימים, ועבודה תמידית לעולם דינה כדבר האבוד שגם פועל אינו יכול לחזור, וצ"ע.

¹⁵ ב"י בשם הריטב"א, וכתב הש"ך (שם ס"ק יד) דכיון ששאר פוסקים לא חילקו בכך משמע דלא ס"ל כן, וכתב הש"ך שכן עיקר, דכיון שאמרו המעם משום עבד לעבדים משמע דבכל ענין יכול לחזור, וכן דעת הט"ז (שם). ועוד כתב הש"ך שקנין אינו מועיל משום שאינו אלא קנין דברים, ואפשר שאף המחבר שלא הביא דברי הריטב"א בשו"ע לא ס"ל כוותיה. ובקצה"ח (סק"ה) כתב שאם משעבד הפועל גופו לעשות המלאכה אינו קנין דברים, ומ"מ דעת השו"ע שיכול לחזור, שהרי הריטב"א בשם רבו מדמי ליה להקדים לו כל שכרו שאינו יכול לחזור, וכיון שפסק השו"ע (שם) שיכול לחזור, ה"נ במשעבד גופו בקנין יכול לחזור, ועי' שו"ת בית שלמה (ח"מ סימן סא), ובשו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן קפד) מסכים לדעת הריטב"א, אלא שכתב דדוקא בכסף ושטר שהם קנינים המועילים בעבד עברי, מועילים גם בפועל, וסיים השבו"י שכן דעת הר"א ששון (סימן קיג), וכן דעת הרדב"ז (ח"א סימן שג), וכן נראה דעת המחנ"א (ה' שכירות פועלים סימן ב), ועי' פת"ש (סק"ה) ומשפט שלום (סימן קעו סעיף טו). ובשו"ת חו"י (סימן קמ) כתב שאף לדעת הריטב"א אינו אלא בפועל הנשכר לזמן קצר, אבל אם נשכר ליותר מג' שנים מודה שאפילו בקנין יכול לחזור.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם

¹⁷ כתב הש"ך (ס"ק טו) שמדברי המחבר נראה שאפילו אין לו לשלם כלל יכול לחזור, ואף על פי שהוא כדבר האבוד, אינו יכול לכופו בשביל כך (והסביר החזו"א ב"ק סימן כג ס"ק כח כמו שאין כופין להשכיר עצמו לפרוע חוב, עי' פת"ח [ח"א] דיני הלואה פרק ב), א"נ אין זה בכלל דבר האבוד שאפשר שיהא לו אח"כ. ובקצה"ח (סק"ו) כתב שמדברי תשובות מיימוני (ספר קנין סימן לא) משמע שגם פועל כשחוזר הוא מדין גרעון כסף, וא"כ כשאין לו לשלם אינו יכול לחזור. ומ"מ מדייק מדברי התוס' דס"ל כמהרי"ק שיכול לחזור אפילו כשאין לו כסף, ובנה"מ (סק"ו) העלה דתליא בפלוגתא אם פועל גופו קנוי, וגמרא דילן סובר שאין גופו קנוי, ולא מדין גרעון כסף הוא. ובמחנ"א (ה' שכירות פועלים סימן א) רצה ג"כ לומר דתליא בפלוגתא דגופו קנוי ושוב חזר בו וכתב שלדעת התוס' אפילו אין גופו קנוי אינו יכול לחזור בלי החזרת הדמים, משום שנתחייב לעשות המלאכה, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פעול השכור ללקוט מציאות שהתבאר שמציאתו לבעל הבית, יכול הפועל לחזור מלהיות שכירו¹⁸, ואז מציאתו לעצמו¹⁹.

ולפיכך כשראה מציאה יכול לומר בפני שנים²⁰, שאינו רוצה עוד להיות פועל שלו, אולם משנכנס כבר לד' אמותיו²¹.

ה. כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים לעבדים

יש אומרים²² שאסור לאדם להשכיר²³ עצמו להיות בבית בעל הבית בדרך קבע ליותר מג' שנים, שבזה נעשה כעבד, ואמרה תורה כי לי בני ישראל עבדים ולא עבד לעבדים. ויש מתירים²⁴.

ומטעם זה אין כופין²⁵ את הלוח להשכיר עצמו אפילו לפחות מג' שנים²⁶, כדי לפרוע חוב, שהרי זה כעבדות, אולם אם רוצה להשכיר עצמו מותר.

¹⁸ שו"ע ונו"כ קפ"ג ומש"ב שם שאם אמר לעצמי אני מציל הי"ז חוזר בו מהשכירות וכל שיציל לאחר שאמר כן הרי הוא שלו, ביאר הסמ"ע דאירי בשלא היה בעה"ב יכול להציל, דאמרינן ודאי נתייאש, אבל כשיכול בעה"ב להציל ודאי שאין הפועל יכול להציל לעצמו, ללא שיחזור בו להדיא.

¹⁹ ועוד כתב בנה"מ שם דאע"ג דקיי"ל דדוקא שכיר יום יכול לחזור אבל קבלן אינו יכול לחזור, כמבואר בסימן שלג, מ"מ גם קבלן יכול לחזור, אלא שידו על התחנות, וממילא יכול גם כאן לחזור, ועי' פת"ש שם שדן בהלכה זו, דכיון שדבר האבוד הוא אף פועל אינו יכול לחזור, עיין שם.

²⁰ לענין נאמנותו שחוזר בו כתב במנחת פתים סימן קעו סעיף טו בשם תשובת הרשב"א ח"ג סימן צו שאינו נאמן אלא כשחוזר בפני עדים, ועי' נחל יצחק לסימן עח אות ב מענף ד ואילך שהאריך בזה. ומסתבר שאם חוזר בו מלהיות פועל אינו יכול לחזור ולהיות פועל שלא מדעת בעה"ב.

²¹ כן משמע בש"מ בשם הרמ"ך שמיד זכה בעה"ב ואינו מועיל מה שיחזור בו קודם הגבהה.

²² רמ"א שלג ג

²³ וכתב בחתן סופר (שער ברכות השחר סימן יד) שבחנם מותר להשתעבד ליותר מג' שנים כיון שמן הדין יכול לחזור, עיין שם

²⁴ היש"ך (שם ס"ק יז) הביא דעת כמה ראשונים שחולקים, שפועל אינו דומה לעבד, שאין גופו קנוי. ובהנהגות אמרי ברוך שם כתב שמלמד וסופר שהם כדבר האבוד ואינו יכול לחזור בו, יש סברא לאסור יותר מבפועל סתם שיכול לחזור בו ואינו כעבד, ומ"מ מדברי הר"ף שכתב אפילו מלמד משמע להיפך, ובשו"ת חת"ס (ח"ו"מ סימן קעב) כתב בדעת התוס' שמותר להשכיר עצמו, משום שיש היכר שיוצא תוך זמנו בלי שטר, ועפ"ז כתב שאם התנה עמו שאם יחזור הפועל ישלם כך וכך, אסור גם לדעת התוס' ואף על פי שהתנאי אינו מועיל מדינא, משעת שכירות נעשה האיסור.

²⁵ שו"ע ונו"כ צו טו

²⁶ ואף על פי שעד ג' שנים אין איסור עבדות, בזה שאנו כופים אותו להשכיר עצמו יש צד עבדות, וזהו גם כוונת הרא"ש בתשובה בב"י שם שכתב שם הטעם משום בגניבתו ולא בהלואתו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ובשאר מצוות²⁷ עשה חייב להשכיר עצמו פחות מג' שנים²⁸ כדי שיוכל לקיים המצוה²⁹.

ואם אין לו כדי פרנסתו³⁰ וכסות מותר להשכיר עצמו ליותר מג' שנים.

ונראה שלא אסרו אלא בפועל הנמצא בקביעות בבית בעל הבית וסמוך על שלחנו, שנעשה כעבד עברי, אבל פועל העובד כמה שעות ביום או בלילה וחוזר לביתו, אינו בכלל האיסור³¹. ורב המקבל מזונו ודירתו מבני הקהילה³² יש לו להזהר לא להשכיר עצמו ליותר מג' שנים³³.

וכל זה כשקובע עצמו מתחלה לזמן יותר מג' שנים, אבל אם נשכר לפחות, או ללא זמן קצוב ונשאר אצלו כמה שנים, אינו בכלל האיסור³⁴.

²⁷ החזו"א (ב"ק סימן כג ס"ק כה)

²⁸ ויש לעיין אם כדי לפרוע חוב או כדי לקיים מצוה מותר להשכיר עצמו ליותר מג' שנים כשאינו מוצא להשכיר בפחות מזה. ²⁸ פתחי הושן חלק ד פרק ז הערה א

²⁹ מיהו אם צריך להשכיר עצמו באופן שבזיון הוא לו, יש לדון משום גדול כבוד הבריות, ועי' גליון עזר מקדש (אהע"ז סימן ע), ע"כ. ובעזר מקדש (שם) מצדד לומר שכדי שלא לעבור על לא תעשה אפשר שאף מלאכה של עבדות צריך לעשות, ועיי"ש עוד במה שדן אם צריך לחזור על הפתחים כדי לקיים מצות עשה, ועי' מ"ש בזה בספר צדקה ומשפט (פרק ג הערה ד).

³⁰ ש"ך שם מז שבכ"ה מותר אפילו למכור עצמו כעבד עברי, ובשו"ע הרב (הלכות שאלה סעיף כא) כתב שלפ"ז אשה שאינה יכולה למכור עצמה, אין לה להשכיר עצמה אפילו כשאין לה מה לאכול (קצת צ"ע שמדבריו משמע שמה שאשה אינה יכולה למכור עצמה הוא מצד איסור), ועי' שו"ת חות יאיר (סימן קו)

³¹ בש"ך (שם) הביא דברי הגהמ"ר שכתב שמהאי טעמא יש לזהר שלא להשכיר עצמו להיות בבית בעה"ב בקבע ולהיות סמוך על שלחנו בלי הפסק וכו', ואף על פי שהרמ"א לא הזכיר פרט זה, נראה שבמ"ש להיות בבית בעה"ב בקבע נכלל גם זה, שהרי עבד עברי משועבד ביום ובלילה וכמ"ש כי משנה שכר שכיר, וכן משמע בשו"ת לחם רב (סימן פא) שאם אינו סמוך על שלחנו אינו בכלל האיסור. ובזמן הפוסקים היה נהוג שהמלמד נשכר בתנאים אלה, ועל כן נזכרו רוב הלכות פועל קבוע במלמד, ובזמננו אינו נהוג כן, ורק במשרת קבוע יתכן תנאי זה, וגם בזה נראה שאם מקבל חופשה קבועה שוב אינו בכלל האיסור, וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"ב סימן פז), ועיי"ש ובסימן פח כמה פרטים באיסור להשכיר עצמו ליותר מג' שנים. ובשו"ת חות יאיר (סימן קמ) דן בש"ץ האם יש בו איסור עבדות ומשמע שאע"פ שאינו סמוך על שלחן בעה"ב יש איסור עבדות, ובהגהות הר"ב פרנקל שעל החזו"א נראה שנתכוין להשיג עליו מטעם זה.

³² החת"ס (ח"מ סימן קעב) כתב שאין בדברי הגהמ"ר למעט חכם העיר שאינו סמוך על שלחנו, דסוף סוף כל אנשי הקהלה שכרו להם את הרב ונתנו לו בית מבתיהם ונותנים לו דמי מזונות, וה"ז כאומר לעבדו צא ואכול ושתה, ואין הרב יכול לצאת לדור בעיר אחרת, היש לך סמוך על שלחנו גדול מזה, וכ"כ בסימן כב שכיון שקיבלו הקהל כשותפים את הרב לספק דירה ומזונות לו ולכל הנלוים עליו, אין לך סמוך על שלחן בעה"ב גדול מזה.

³³ ובאו"ח (סימן רו) כתב החת"ס שלכן נהגו לכתוב בשטר הרבנות על ג' שנים או על ה' שנים, משום שעיקר הסמך לאסור ביותר מג' שנים הוא עפ"י מה שנאמר כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים, ובישעיה כתוב ג' שנים כשני שכיר, משמע שעד ג' שנים הוא בכלל שכיר וביותר מזה הוא בכלל עבד, אבל לפירש"י בחומש דמשנה שכר שכיר הוא מפני שעובד ביום ובלילה, שוב אינו מוכח לאסור רק בשש שנים ולא בפחות.

³⁴ פתחי הושן שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ו. המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ... משנתנו דאמר תנה לוי ולא אמר זכה לוי

כבר התבאר לעיל דף ת. שהרואה מציאה³⁵ ונתכוין לזכות בה לצורך חבירו, בין בהגבהה בין במשיכה או בשאר קנינים ובין בקנין חצר שנפלה מציאה לחצרו ונתכוין שחצרו³⁶, או ד' אמותיו יקנו לפלוני, זכה חבירו במציאה משעה שזכה בה שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו³⁷, ואינו יכול לחזור בו אפילו המציאה עדיין בידו, ואפילו לא ביקש ממנו חבירו שיזכה עבורו, ויש אומרים שבמחשבה בלבד לא זכה בו חבירו אלא אם כן אמר שזוכה עבור חבירו³⁸, ולשיטה זו יש אומרים שמכל מקום יכול הזוכה אה"כ לומר שלא נתכוין לזכות עבור חבירו.

ואם נתכוין להגביה בשביל חבירו מפני שסבור היה שהוא שלו, והוברר שאינו שלו, הרי זו זכיה בטעות ולא זכה חבירו³⁹.

³⁵ שו"ע ונו"כ רס"א

³⁶ הידושי רעק"א בשם הר"ן בנדרים, ואף על פי שמיד כשהגיע לחצרו, או שנודע לו, זכה בעצמו במציאה, צריך לומר כמ"ש הנה"מ בסימן רס סק"ט שאם אמר אה"כ שאינו רוצה לזכות, והיינו שמתחלה לא רצה לזכות מדין חצר אינו קונה, וה"נ כיון שנתכוין לקנות לחבירו לא זכה לעצמו (ולדעת המחבר שבעומד בצד חצרו צריך אמירה, כמ"ש להלן, ניהא טפי), ועי' בחכמת שלמה בגליון השו"ע סימן רס"א, ובקצה"ח סימן ר סק"א כתב שבאופן זה זוכה גם להקדש, אף על פי שאין חצר להקדש, חצר הדיוט קונה להקדש, עיין שם.

³⁷ ונחלקו הראשונים למה לא חשיב כתופס לחבירו במקום שחב לאחריים, ודעת התוס' שהטעם הוא משום מינו דזכי לנפשיה דמהני גם בתופס לבע"ח במקום שחב לאחריים, והרמב"ן כתב שבמציאה לא מיקרי חב לאחריים כלל, שאינו אלא מניעת הריחה, ועי' שו"ת רעק"א סימן קל"ג, נה"מ סימן קה סק"ב, שו"ת בית אפרים חו"מ סימן סה, שו"ת בית שלמה אהע"ז סימן ס. ועי' דיני הלואה פרק ד' הערה עה. וכתב בשער אשר סימן רס"א הנה"ט אות ג בשם קהלת יעקב שהמגביה מציאה להקדש לא זכה הקדש, כיון שאין יד להקדש אמרינן כל דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח. ובדברי משפט כתב שהמגביה מציאה לעכו"ם, עכו"ם ודאי לא קנה שאין זכיה לעכו"ם, ולגבי מגביה עצמו, תליא בפלוגתא דרש"י ותוס' בביצה דף לט למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אם המגביה עצמו קונה, וה"נ בנדון דידן.

³⁸ סמ"ע שם סק"א, אבל הש"ך סק"א סובר שבמחשבה לחוד, אם נתכוין לכך זכה חבירו, ובקצה"ח נשאר בצ"ע בזה, ובנה"מ נראה שהכריע כדעת הש"ך, וכן פסק בכנה"ג, ועי' ש"ך שם סק"ה בשם התויו"ט ובנה"מ שם סק"ו.

³⁹ ואם נתכוין להגביה בשביל חבירו מפני שסבור היה שהוא שלו, והוברר שאינו שלו, לכאורה הדבר פשוט דהוי זכיה בטעות ולא זכה חבירו, אמנם יש לעיין בזה, שבקצה"ח סימן רנ"ט סק"א כתב שהמגביה חפץ ע"ד להשיבו לבעלים לאחר שכבר נתיאשו הבעלים, לא זכה הבעלים משום שלא נתכוין רק להגביה ולא לזכות עבורו, והנה"מ שם חולק, דסוף סוף הגביהו לצורך הבעלים ומיד קנאו בהגבהה, ולפי"ז לסברת הנה"מ ה"ה בנ"ד זכה חבירו, שהרי לאחר יאוש הרי זה כאינו שלו, מיהו אפשר לחלק בין מגביה לשם מצות השבת אבידה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ביקש ממנו חבריו⁴⁰ שיזכה עבורו במציאה, הכל מודים שאפילו לא אמר הזוכה, זכה חברו, ואינו נאמן לומר שזכה לעצמו⁴¹, אלא אם כן אמר בפירוש שאינו רוצה לקיים שליחותו ורוצה לזכות לעצמו.

אמר לו חברו⁴² תן לי המציאה כיון שלא אמר לו זכה לי, כל זמן שהמציאה בידו נאמן לומר לעצמי זכיתי⁴³, אבל משנתנה לחברו⁴⁴ אינו יכול לומר שמתחלה נתכוין לזכות לעצמו.

ז. ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה

כל מציאה שמן הדין היא של מוצאה⁴⁵, אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשותו, ואפילו נפל על האבידה, וכ"ש בראיה בעלמא, כל זמן שלא עשה קנין המועיל לא זכה, ואם בא אחר וקדם והחזיק בה זכה, ואף אם עשה מעשה קנין, אם לא נתכוין לקנות, כגון שסבור שהוא שלו, יש אומרים⁴⁶ שלא קנה.

שבזה סובר הנה"מ דהוי כהנביה ע"ד לזכות, אבל כשמגביה שלא לשם מצות השבה אלא משום שסובר שהוא שלו אפשר שמודה לסברת הקצה"ח. פתחי חושן חלק ב פרק ט הערה לו

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם וסמ"ע ח

⁴¹ וכתב בנה"מ שאם אין עדים שאמר לו נאמן במינו דלא אמרת לי.

⁴² שו"ע ונו"כ רס"ו

⁴³ מדברי הסמ"ע משמע שאפילו נתכוין באמת בשעת הגבהה לזכות לחברו יכול לחזור, ומדברי הנה"מ סק"ו נראה שהסמ"ע לשיטתו שבסתם צריך שיאמר כדי שיזכה לחברו, וא"כ אם אמר שוב אינו יכול לחזור בו, אבל הנה"מ הביא בשם הרשב"א, וכן משמע בס"ז, שאפילו אמר בפירוש בשעת הגבהה שמגביה לצורך חברו, כיון שחברו לא עשאו שליח לזכות אלא ליתן, והיינו שגיביהנה ויתננה לו ובשעת נתינה יזכה בה, ולכן אף על פי שנעשה שליח בהגבהה לא נעשה שליח לזכות ויכול לחזור בו, עיין שם, ולפי"ז אם באמת נתכוין בשעת הגבהה לזכיה ממש אפשר שלכו"ע אינו יכול לחזור בו, וכמ"ש הפ"ז, אלא שמ"מ אינו נאמן לומר שנתכוין לכך אלא מתחלה.

⁴⁴ עי' ט"ז אהע"ז סימן לח שכתב שאפילו תוכ"ד משנתן לו אינו יכול לחזור, והביא ראייה מכאן שבמשיכה אינו יכול לחזור אפילו תוכ"ד, והקצה"ח סימן קצה סק"ז תמה שבשו"ע שם סעיף ז משמע שבכל הקנינים חוץ מקנין סודר יכול לחזור תוכ"ד, ושאני מגביה מציאה לחברו שלא נתכוין לקנות לעצמו, משנתנה לחברו זכה בו מהפקר, ואין המגביה יכול לחזור כיון שלא היתה שלו מעולם, ועי' שו"ת בית אפרים הו"מ סימן סה, דברי חיים דיני מכירה סימן ו.

⁴⁵ שו"ע ונו"כ רס"א

⁴⁶ שו"ע סימן ערה סעיף כה גבי נכסי הגר, ובשו"ת שערי רחמים הו"מ ה' זכיה סימן ט הביא שיטות הפוסקים בזה, ודן שם באיזה חסרון ידיעה מיקרי חסרון כונה לקנות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ח. ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום [מאי טעמא]

תקיננו רבנן דלא אתי לאנצויי

להלן יתבאר בעזה"ת שלהלכה מציאה הנמצאת בתוך ד' אמות שהוא עומד בצדן, זכה בה מתיקון חז"ל, אולם לא בכל מקום שלא תיקנו קנין ד' אמות כי אם ברשות שאינה של בעלים, וגם אינו מקום הילוך לרבים, אבל ברשות הרבים או ברשות חבירו לא קנה מדין ד' אמות.

ט. נטל מקצת פיאח זורק על השאר אין לו בה כלום נפל לו

עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה וכן בעומר

שנחה

עני שנטל⁴⁷ מקצת הפאה שליקט כבר וזכה בה, וזרק⁴⁸ על השאר כדי לקנות עי"ז את השאר או שנפל עליה בגופו ורצה לזכות עי"ז⁴⁹, או שפירש טליתו עליה, לא קנה⁵⁰, ולא אמרי' שזכה בד' אמות, שאין קנין ד' אמות בחצר של בעה"ב, ואפי' אם הי' חצר שאין משתמרת כמובאר להלן.

וקונסין אותו ומעבירין אותו שאר העניים ממנה⁵¹. כדי שלא יהיו רגילין בכך ויבואו לידי קטטה⁵². ואפי' כשאר עניים⁵³ אינו יכול ליטול משום קנס,

⁴⁷ רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ב הלכה יח

⁴⁸ ודוקא זרקה דמוכח דלקנות קמכוין אבל הניחה דאפשר דלא כיון שום דבר אלא הניחה בסמוך לו לא קנסי ליה. משנה ראשונה פאה פ"ד מ"ג

⁴⁹ וע"פ דין אינו זוכה עי"ז עד שיעשה קנין כדיני כל הקנינים ולא כנפילה עליה בעלמא. כמבואר לעיל

⁵⁰

⁵¹ דהיינו את הפאה שזרק או אטלית שפרס או את גופו עצמו. כמבואר ברשב"א וריטב"א כאן

⁵² ואין בזה משום עני המהפך בחררה שגם שאר העניים מהפכין בזה ואף שהוא הקדים לתפוס והעני השני בא אחריו לא מקרי השני שאינו מהפך כיון שהפאה שייך לכל העניים והולכין יחד וי"א דבהפקר לא שייך כלל דין עני המהפך בחררה וגם מפני דרכי שלום אין כאן אלא העניים מעבירין אותו לכתחלה כדי שלא יהא רגיל לעשות כן. עיין דרך אמונה שם ס"ק קנה

⁵³ כ"כ הרדב"ז בתשו' ח"ה סי' רכ"ו ולשון רבנו קונסין אותו קצת משמע כן אבל מהרי"ק מובא במלאכת שלמה כתב שאם נתגבר העני ונטלה בידו זכה בו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואפילו מה שנמל וזרק⁵⁴ לוקחין אותו מידו⁵⁵, אפילו אם אפשר להכיר בינם לבין המחוברים⁵⁶, וינתן לעני אחר מי שיזכה ראשון וי"א⁵⁷ שלוקחין ממנו רק בזרק מקצת אך בנפל או פירס טליתו אין קונסין אותו, רק מעבירין אותו שלא זכה ע"י הנפילה.

וכן הדין בלקט וכן בעומר השכחה שהוא תלוש וכ"ש בשכחת קמה וה"ה בפרט ועוללות⁵⁸.

דף יז

**י. כי תקינו ליה רבנן ארבע אמות בעלמא בשדה דבעל
הבית לא תקינו ליה רבנן ... בסמטא דלא דחקי רבים
ברשות הרבים דקא דחקי רבים לא תקינו רבנן ... כל
מקום לאתויי צידי רשות הרבים**

⁵⁴ דמסתמא גם זה קצר אדעתא לזרוק וקונסין אותו בשניהן נאבל אם יש לו עוד פאה שלא נמלה פשיטא שאין נוטלין אותה ממנו] כ"כ הפר"ח וזה נכון דזה שייך רק ארישא דבסיפא אין שום טעם ליקח ממנו הפאה שליכט מקודם אבל מ"מ לישנא דקונסין אותו משמע גם אסיפא והיינו כמש"כ בשם רדב"ז שאין נותנין לו ליטול מה שרצה לזכות. ציון ההלכה שם שטו ודעת בה"ש וכן הביא בשטמ"ק ב"מ י' א' בשם רבו (בנראה הרדב"ז) וכ"ד הגר"א בשנו"א דאין קונסין אותו אלא על מה שמחובר ולא על מה שכבר זכה בה וכן דעת הגר"א אבל רוב הראשונים (רשב"א והי"ה הר"ן והי"ה ריטב"א החדשות ומאירי) הסכימו לדעת רבנו

⁵⁵ ברש"ם כתב ואפי' הי' שונג כגון שנפל מידו מה שלקט על הקמה קונסין אותו דלא חלקו חכמים. וצ"ע שברש"י כאן ובר"ש ור"ב כתבו "כדי לקנות" ועיין התו"ט שם ולא נתכוננו לומר דבהכי הוי קנין. אלא ר"ל לפי כוונת העני אבל לפי האמת אין זה קנין כלל. משמע שאם לא התכון לא נאסר, ובמשנה ראשונה כתב דוקא זרק דמוכה דלקנות קמכוין אבל הניחה דאפשר דלא כיון שום דבר אלא הניחה בסמוך לו לא קנסין ליה. ואפשר דרך הנחה דניכר לא קנסין ליה.

⁵⁶ ירושלמי ואף דאפשר לפרש הירו' דבלשון בעיא הוא אבל גם בירו' רפ"ה יש לשון זה ושם פסק רבנו כן לקמן פ"ד ה"ז אלמא דמפרש לה בניחותא וא"כ גם כאן כן וכ"כ פה"ש ומה שהשמיטו רבנו סמך על סתימת הדברים דבכל גווני קנסין ליה. ציון ההלכה שם שכ.

⁵⁷ רשב"א והי"ה הר"ן ב"מ י' א' וכ"כ מהרי"ק מובא במלאכת שלמה וכ"פ שע"צ ועה"ש ומביאור הגר"א בירו' שכ' אפי' שונג שנפל עלי' בשונג מבואר דס"ל דהקנס קאי גם על נפל והוא לפי ר"מ.

⁵⁸ משנה ראשונה וני' דלא תני לה משום דל"ש בזה כ"כ זרק מקצת כו' דכיון שהוא על האילן זה יפול וגם נפל עלי' ל"ש כ"כ ע"ג אילן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מציאה הנמצאת⁵⁹ בתוך ד' אמות שהוא עומד בצדו⁶⁰, זכה בה מתיקון חז"ל, שתיקנו כן כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה⁶¹, בין כשבאה המציאה לתוך ד' אמותיו ובין שבא הוא לתוך ד' אמות של המציאה⁶², ויש אומרים⁶³ שאין ד' אמות קונות כשהוא מהלך.

שנים שבאו⁶⁴ כאחד לתוך ד' אמות של המציאה, או שנפלה מציאה לתוך ד' אמותיהן, קנו שניהם⁶⁵.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ רסח ב

⁶⁰ כתב בספר שער אשר בשם בני אברהם הו"מ סימן צו שנחלקו הפוסקים בקנין ד' אמות אם צריך שיהא יכול לשמרו

⁶¹ בשו"ת אמרי יושר ח"ב סימן עב מצדד לומר שבמקום שיש איסור משום עני המהפך בחררה, אפשר שאינו קונה בד' אמות, שבמקום איסור לא תיקנו חז"ל קנין ד' אמות.

⁶² ונחלקו הראשונים בב"מ דף י' ע"א אם ד' אמות קונות שלא מדעתו, והט"ז סימן רסח סעיף ג כתב שקונות שלא מדעתו, ויש לומר שאפילו להט"ז לא עדיפא מחצר, ובאופן שאינו קונה בחצר, גם בד' אמות אינו קונה, ולפי"ז יש לעיין לשיטת הרמ"א שאין חצר קונה שלא מדעתו אלא בהווה להמצא, לכאורה בד' אמות ברה"ר לעולם לא מיקרי הווה להמצא, ועי' אבני מילואים סימן ל סק"ה שהאריך בביאור שיטות הראשונים במהות קנין ד' אמות.

⁶³ בסמ"ע שם סק"ג הביא דברי הטור בשם הראב"ד שסובר כן ושהרא"ש סובר שאין חילוק. ובערוה"ש כתב שאם עבר בתוך ד' אמות של המציאה ולא עמד ואח"כ בא אחד ועמד, לכו"ע לא קנה הראשון, שהרי ד' אמות מדין חצר הוא וכאן אינה משתמרת לדעתו, וצריך שיהא עומד בצדו, ומ"ש הרא"ש שקונה במהלך היינו כשבא לתוך ד' אמות וקדם אחר ונכנס, אף על פי שהשני עמד קודם שעמד הראשון, זכה הראשון כיון שהוא היה הראשון בכניסה לד' אמות.

⁶⁴ רמ"א שם סוף סעי' ב

⁶⁵ ומדברי הבי"ח וחידושי הגהות שעל הטור משמע שקנו שניהם כדין חצר השותפין, ובדרכי משה שם הביא דברי הר"ן שאם בא אחד מהם בראשונה וזכה הוא בד' אמותיו ואין לאחר הבא אחריו לתוכן כלום, אף על פי שבא קודם שנפלה שם המציאה, ולדברי הר"ן לא יתכן דין שותפין בד' אמות, ובקצה"ח סק"א כתב שמה שאמרו ששניהם קונים היינו כשבאו שניהם כאחד ומשום שאי אפשר לצמצם קנו שניהם, אבל כשנודע בודאי שאחד קדם אין השני זוכה כלום. ועפי"ז הקשה במ"ש הרמ"א שאם היו עומדים שניהם ונפלה המציאה שקונים שניהם, ממ"נ אם בא אחד מהם קודם הרי לא זכה השני, ואם באו בבת אחת ומשום אי אפשר לצמצם היינו רישא (ובנה"מ סק"א פירש שהיה אחד עומד שם ובאו אח"כ שנים אחרים לתוך ד' אמות של המציאה, ואח"כ הלך הראשון, הרי שברגע שהלך הראשון זכו שניהם בבת אחת ממש בד"א), וכל דברי הקצה"ח הם אליבא דהר"ן שקנין ד' אמות הוא כדין חצרו, אבל באבני מילואים סימן ל סק"ה הביא בעצמו דברי הרמב"ן ומפרשם שלא תיקנו חז"ל קנין בנות הד' אמות אלא על החפץ המונח שם, וא"כ כל זמן שלא הגיע החפץ עדיין לא זכה אחד מהם, ורק כשהגיע החפץ מתחיל תיקון חז"ל, וא"כ אם היו שניהם עומדים ובא החפץ לד' אמות של שניהם זוכים שניהם מדין שותפים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא תיקנו קנין ד' אמות כי אם ברשות שאינה של בעלים, וגם אינו מקום הילוך לרבים⁶⁶, כגון בסימטא או בצידי רה"ר, אבל ברשות הרבים אפי בימינו⁶⁷ או ברשות חבירו⁶⁸ ואפי' אם הי' חצר שאין משתמרת⁶⁹ לא קנה מדין ד' אמות. שעיקר תקנת ד"א הוא משום שלא יריבו המוצאים זה עם זה, וטעם זה לא שייך כי אם במקום שהוא הפקר לכל ואין רבים מצויים שם⁷⁰.

ד' אמות שאמרו הן לכל רוח והוא באמצען, שהן ח' על ח' אמות⁷¹.

יש אומרים⁷² שד' אמותיו של אדם קונות לו גם במכר⁷³ ובמתנה⁷⁴, ודוקא בסימטא או בצידי רה"ר או בחצר שאין לה בעלים, אבל ברה"ר או בשדה חבירו אינו קונה. ויש אומרים⁷⁵ שאף כשקונה בד"א אינו אלא כשעמד שם ואח"כ הביאו החפץ לד' אמותיו, אבל אם קדם הכלי לפני שעומד שם אינו קונה.

⁶⁶ ועי' אבני מילואים סימן ל סק"ח שהביא דיעות הפוסקים בבית הכנסת אם דינו כסימטא ויש שם קנין ד' אמות, ומסקנתו שלענין גיטין וקידושין שרגילים להיות בביהכנ"ס דהו"ל מצוה, יש קנין ד' אמות, אבל לענין מקח וממכר שאין רגילין בביהכנ"ס משום קדושתו, אין שם קנין ד"א. ועדיין יש להסתפק לענין מציאה שלא הונח שם מדעת ואין בוה איסור מצד קדושת ביהכנ"ס, אם יש בוה תיקון ד"א, ומסתבר שקונה.

⁶⁷ חידושי רעק"א בשם מסגרת השלחן שאף לדעת הפוסקים שבזמ"ז אין דין רה"ר לענין שבת, אבל לדין ד' אמות יש דין רה"ר, וכ"כ בד"ג כלל ג סימן א בשם זכור לאברהם, ואף על פי שהם כתבו בדין ששים רבוא בוקעין בו, נראה דה"ה לענין דלא בעינן רוחב ט"ז אמה הדין כן. ובחידושי רעק"א סימן רמג סעיף כב מסתפק בעומד ברה"ר אמה אחת סמוך לסימטא תוך ג' אמות הסמוכות לרה"ר, ונמצא מציאה בתוך ד' אמותיו, אם זוכה מדין ד"א, או דילמא כיון שהוא עומד ברה"ר לא תיקנו לו כלל קנין ד"א.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ רסב ב

⁶⁹ כן נראה שהסכימו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א בב"מ שם וכן דעת רבנו דלא תקנו ד"א בחצר של אחר ואף על גב שיש לענינים זכות להלך בהן ללקט הפאה מ"מ אין זה נקרא חצר שלהן כן מבואר בגמ' שם. ציון ההלכה שם שכג

⁷⁰ אבל ברשות חבירו אינו נעשה ד"א כשלו לקנות בו, וכן ברה"ר שרבים מצויים ודוחקים אחד בתוך ד"א של חבירו, ולכן לא תיקנו, ועי' בקצה"ח סימן ר סק"ד.

⁷¹ פתחי חושן חלק ב פרק ט הערה יב מהבעל המאור פ"ד דעירובין, ועי' נחלת צבי שלא כתב כן, וצ"ע

⁷² שו"ע ונו"כ רמג כב ורמ"א ר א

⁷³ ובש"ך שם הביא דעת כמה ראשונים שלא תיקנו ד' אמות אלא במציאה והפקר דלא ליתי לאינצויי, אבל במכירה ומתנה לא תיקנו, וכתב הש"ך עוד דבגניבה להתחייב באונסין לא תיקנו ד"א, ועי' בקצה"ח ונה"מ שם.

⁷⁴ עיין אבנ"מ סימן ל סק"ג דמ"מ אינו יכול לקנות בד"א שלו לאחרים כמו בחצר, ועי' בדבריו שם סק"ו בדין חפץ הנקנה ומונח מקצת בד"א של זוכה ומקצת בד"א של מקנה, ועי' שד"ח כללים מערכת א אות שלד.

והאחרונים דנו בעיקר קנין ד"א אם הוא מדין חצר או תקנה לעצמה, עי' אמרי בינה דיני קנינים סימן יד, שו"ת רעק"א מהדו"ת סימן צו, בית הלוי ח"ג סימן מה, שו"ת חלקת יואב אהע"ז סימן יד.

ועי' שו"ע אהע"ז סימן קלט סעיף טו בדין אויר ד"א.

⁷⁵ סמ"ע סימן ר סק"ג בשם הר"ן, והבי"כ כ"כ גם בשם תלמידי הרשב"א שהוקשה להם למה הוצרכו לתקן קנין משיכה ומסירה בסימטא, והרי יכול לקנות בדי' אמותיו, ותירצו שלא תיקנו ד"א אלא כשעומד ונתנו לו בתוך ד' אמותיו, אבל אם קדם הכלי אליו לא, לפי שמקומו של כלי קנוי לבעל הכלי, וכתב הש"ך לפי"ז דדוקא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ד' אמות קונות אפילו נפל עליה⁷⁶, ואין אומרים שגילה דעתו⁷⁷ שלא רצה לקנות בד' אמות⁷⁸.

אולם אם התחיל בעשיית קנין אחר אינו קונה בד' אמות⁷⁹.

יא. קטנה ... יש לה חצר ויש לה ארבע אמות ... חצר משום ידה איתרבאי

במכר ומתנה מחלק כן הר"ן, אבל במציאה אין חילוק, ונראה טעמו דכלי הפקר אינו קונה מקומו. ועי' קצה"ח סק"ד, ובנה"מ סק"ד לענין ד"א בניטין וקידושין. וכתב הסמ"ע בשם הר"ן שאינו מחלק בין קדם הוא לכלי לבין קדם הכלי לאדם, ומדייק גם מדברי הרמ"א שסתם ואינו מחלק בחילוק הר"ן. וכתב הש"ך דמה שהקשה הר"ן מהא דתיקנו משיכה בסימטא, אפשר לתרין דהוצרכו במקום שהחפץ הוין לד' אמותיו ומושכו בחבל, א"נ שעי' משיכה הוי קנין דאורייתא וקנין ד"א אינו אלא מדרבנן. ובנה"מ סק"ד כתב דהוצרכו לתקן משיכה כשהמוכר עומד שם, שבודאי אינו קונה בד"א, עיין שם, ומשמע שאין המוכר יכול לסלק זכותו מד"א כדי שיוכל הלוקח לקנות.

ומשמע בפוסקים שד"א אינו קונה אלא מדעתו, שוב ראיתי בשד"ח כללים מערכת א' פאה"ש אות כה שהביא מחלוקת האחרונים בזה.

⁷⁶ ברמ"א סימן רסח סעיף א הביא מחלוקת הראשונים במ"ש בגמרא בנפל על המציאה, דבמה שנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דליקני, ולכן אף במקום שהיה יכול לקנות בקנין ד' אמות בסימטא, אינו קונה, והכריע הרמ"א כדעת רוב הראשונים דלא אמרינן כן, וקנה בד' אמותיו, אף על פי שנפל עליה, דלא קי"ל כהאי תירוץ בגמרא, ודעת הר"ן והנ"י דקי"ל בהך תירוץ ואינו קונה בד' אמות, משום דגלי דעתיה דלא ניחא ליה, ומחלק בין קנין דרבנן שיכול לומר אי אפשר לקנות בו, לבין קנין דאורייתא, ועי' בנה"מ סימן רב הנהב"י אות ד. וגם בדעת הרמב"ם יש דעות בזה עי' ברפי"ז מגולה במ"מ וכ"מ ופר"ח ועי' בחי' הר"ן ב"מ בשם הרא"ה ומה שחלק עליו ובחי' ריטב"א החדשות והר"ש כאן הביא ב' הדעות ועיין ציון ההלכה הלכות מתנות עניים פרק ב ס"ק שכב.

⁷⁷ ועיין פתחי חושן חלק ח פרק א סעיף יד והערה כג הביא דעות הפוסקים עושה מעשה קנין שאינו מועיל, אם זה גורע מקנין המועיל שנעשה באותו זמן.

⁷⁸ ובחידושי רעק"א העיר שבסימן קצה סעיף יב סתם המחבר שכשהתחיל למשוך הבהמה גילה דעתו שאינו רוצה לקנות במסירה, ואינו קונה רק במשיכה, ונשאר בצ"ע, ועי' פת"ש סימן קצה. ובערוה"ש כתב שאם ידענו שלא כוון לקנות בד"א ודאי שאינו קונה בנפילה, וצ"ע דא"כ אפילו לא נפל לא קנה,

⁷⁹ הנה"מ בסימן קצו סק"א בהא דאיבעיא בגמרא רכוב במקום מנהיג, שאפילו לדעת הפוסקים שתיקנו ד"א אף במו"מ, אם רוכב על הבהמה אמרינן דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בקנין ד"א, ואפילו לדעת הפוסקים בסימן רסח סעיף א גבי נפל על המציאה דלא אמרינן מדגלי דעתיה וכו', היינו דוקא בנפילה דלאו קנין הוא כלל, אבל רכוב קנין הוא אחד מ"ד, וכיון שהתחיל לעשות קנין דאורייתא מבטל קנין דרבנן. ואה"נ למ"ד דרכוב לא הוי קנין, לא אמרינן דגלי דעתיה וכו', וקונה מדין ד"א, עיין שם, ועי' עוד בפרק א סעיף טו אם ד"א קונה שלא מדעתו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

קטנה קונה⁸⁰ בקנין חצר קנין גמור⁸¹, וכן בד' אמותיה⁸², ויש אומרים⁸³ דוקא קטנה שאין לה אב, או שנשאת בחיי האב, ויש חולקים⁸⁴. אבל קטן אינו קונה⁸⁵ בקנין חצר⁸⁶ ולא בד' אמות.

ולהלן יתבאר שוחצרה של אשה⁸⁷ נלמדה ברבוי מידה⁸⁸ לקבלת גיטה, לפיכך כל היכן שיש⁸⁹ לקטנה יד לקבל גיטה יש לה תורת חצר או תורת ארבע אמות לקבלו, שאם זרק הגט לחצירה או לארבע אמות שלה מגורשת, שחצר מידה אתרביא דומיא דידה והוא הדין ארבע אמות.

במה דברים אמורים כשהיא עומדה בחצרה ומשתמר שם לדעתה, כמו שיבואר להלן עמוד ב'. אבל אם אינה עומדת שם אף על פי שהוא משתמר לדעתה, או שעומדת ואינו משתמר לדעתה אין זה דומה לידה ואינה מתגרשת.

בסתם אין החצר קונה משום שליחות, שגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו, לפיכך אין חצרה קונה לה הגט שלא בפניה, ויש אומרים שהיא ספק מגורשת.

יב. אין שליח לדבר עבירה... הינא דשליח בר חיובא הוא

⁸⁰ שו"ע ונו"כ רסח ד ורלה ה ו

⁸¹ והש"ך סימן רמג סק"י כתב בשם כמה ראשונים דהיינו דוקא כשעומדת בצד חצרה שהוא משום יד, ויש לה יד, אבל במשתמרת לחוד שהוא משום שליחות לא, והש"ך עצמו חולק, ועי' נה"מ בפתיחה לסימן ר.

⁸² ודעת הרמב"ם דכי היכי דמרבינן יד לקטנה גבי גט, ה"נ יש לה יד לזכות בחצרה, וכיון שהתורה ריבתה בקנינה לענין חצר, ה"נ תיקנו לה חז"ל שקונה בקנין סודר, והש"ך סק"ג כתב שאין שום סברא לחלק בין קטן לקטנה לענין קנין סודר, והראב"ד חולק בעיקר הדין וסובר שגם קטן זוכה בקנין חצר, כשיש דעת אחרת מקנה, ולא מיעמו חצר לקטן אלא במציאה שאין שם דעת אחרת מקנה, וכתב המ"מ שאין לו הכרע בדבר.

⁸³ רמ"א רמג כג

⁸⁴ הש"ך שם סובר שאין לחלק בין יש לה אב לבין אין לה אב, ובנה"מ משמע שבמציאה לכו"ע אם יש לה אב אין לה חצר, עיין שם. מיהו אם נאמר שהאב זוכה במציאתה לאחר שהיא זוכה, אפשר דשוב שייך דין חצר אף כשיש לה אב.

⁸⁵ שו"ע ונו"כ רסח ד ורלה ה ו

⁸⁶ הראב"ד, כתב שאין קנין חצר לקטן משום דחצר משום שליחות ואין שליחות לקטן, ולפי"ז אפילו כבר היו המטלטלין מונחים בחצר אינו קונה

⁸⁷ פי' חצר של נכסי מלוג ואף על גב מה שקנתה אשה קנה בעלה נמצא דלא הוה חצרה מ"מ גיטה וידה באין כאחד דבאותו פעם שמגרשה אין לו זכות עוד בנכסי מלוג שלה וע"כ קנתה מכת חצרה. כמו שיבואר להלן עמוד ב בגמ'. ט"ז שם א. אבל נכסי צאן ברזל כיון שמחוסר גוביינא אין חצרה קונה. ב"ש שם א

⁸⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קלט א

⁸⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמא ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת קידושין דף מב: ובב"ק דף נא. ועט. שבכל דבר שלוחו⁹⁰ של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה שאין שלוחו של אדם כמותו דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה. ומכל מקום חייב בדיני שמים⁹¹.

ודוקא שהשליח בר חיוב, אבל אם אינו בר חיוב הרי הוא שליח⁹² אפילו לדבר עבירה, וכאילו עשאו המשלח. ויש חולקים⁹³.

לפיכך השולח שליח לגנוב⁹⁴, אף על פי שנתכוין השליח לגנוב עבור המשלח, המשלח פטור⁹⁵, והשליח חייב⁹⁶, ואין אומרים שלוחו של אדם כמותו, מפני שאין שליח לדבר עבירה.

⁹⁰ רמ"א ונו"כ חו"מ קפב א

⁹¹ כן משמע בש"ך סימן קפב סוף סק"א שמ"מ חייב המשלח מדיני שמים, דלא גרע מגרמא, ולשיטתו בסימן לב סק"ג (עי' כסף הקדשים שם שמהלק בין משלח לד"ע לשאר גרמות, ובשד"ח כללים מערכת הא' כלל קצח מחלק בין שליח בשכר לבין שליח בדיבור), ולסברתו נראה דה"ה בשליח בר חיובא אליבא דכו"ע דאשד"ע, והמשלח פטור, אם אין לשליח לשלם חייב המשלח מדיני שמים, וכן משמע ברמב"ם ה' רוצה, ואף על פי שאפשר לחלק בין רוצה לשאר עבירות, לא מסתבר לחלק כן, וכן משמע בב"י ביו"ד סוף סימן קנב בשם רי"ו, וכ"כ בפת"ש סימן לד סק"ו בשם שו"ת שבו"י, ואפילו מתעה את חבירו לגנוב חייב מדיני שמים,

⁹² רמ"א שם ובסימן שמח סוף סעיף ח בשם יש אומרים, והיינו בהש"ו, וכן בעכו"ם (ואף על גב דעכו"ם מצווה על גניבה, מ"מ אינו בתורת תשלומין, ולענין זה מיקרי לאו בר חיובא, וכן נראה מדברי הנוב"ק אעה"ז סימן עה, עיין שם, ובמה שהקשה בנה"מ סימן שמח סק"ד דא"כ יהא אמירה לעכו"ם אסור משום שליחות לד"ע, עי' טבעת החושן מ"ש ליישב), והיינו כלישנא דרבינא בגמרא (ב"מ דף י ע"ב) דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שלד"ע, ומדברי הסמ"ע סימן תיח ס"ק כז נראה שסובר כדעת הרמ"א. והש"ך בסימן קפב הביא דברי הנ"י שבקמן לכו"ע יש שלד"ע, כיון שאין לו דעת כלל הוי כחצר דלכו"ע חייב המשלח.

⁹³ הש"ך בסימן קפב סק"א (וכן בסימן שמח סק"ו) האריך להוכיח שדעת רוב הפוסקים להלכה כלישנא דרב סמא שאינו מחלק אלא היכא דבע"כ מותיב לה. ובערוה"ש מפרש כונת הרמ"א כשהשליח לא ידע שהוא גניבה, וגם זה מיקרי שליח שאינו בר חיוב, כיון דלא שייך ביה טעם דדברי הרב וכו', אבל הערוה"ש סובר שגם בשליח שוגג אשד"ע והמשלח פטור, עיין שם

⁹⁴ רמ"א ונו"כ חו"מ שמח ח

⁹⁵ ומשבא לידו, על אף שאינו חייב באונסין כיון שאינו גנב, אבל פשוט שצריך להחזיר החפץ לבעלים, דלא גרע משאר אדם שבא לידו חפץ גנוב שחייב מדין השבת אבידה, וכ"ש בזה שאמירתו גרמה לגניבה. וכ"כ בשו"ת מהר"ם מלובלין סימן פא שהקשה אמאי פטור באומר לו לגנוב ואינו מתחייב מדין השבת אבידה, ולא עדיף מלוקח מגולן שחייב להחזיר, ומהא דאין שלד"ע אין להקשות, דאפשר דהיינו דוקא כשמתה הבהמה קודם שבא ליד המשלח, אבל כשבא לידו יתחייב, ותירץ דאה"נ שחייב להחזיר הגניבה, ומ"ש הריב"ש שאין המשלח מתחייב היינו קודם שבאה הגניבה לידו, ולכן אינו נפסל לעדות משום כך. כתב בערך ש"י סימן שמח בשם שו"ת בית יעקב סימן מד שהמסית חבירו לגנוב מחויב להשתדל להחזיר הגניבה, וכתב הע"ש שכן נראה עפ"י דברי המ"ז ביו"ד סימן קס ס"ק יא שאע"פ שאין שלד"ע מ"מ עושה איסור דנתקיימה מחשבתו, ומשמע שאין עליו חיוב השבה אלא חיוב השתדלות לבטל האיסור שנעשה בגרמתו, ועי' שו"ת צ"צ חו"מ סימן מו, ועי' שו"ע סימן שפ סעיף ב בדין אומר לחבירו להזיק, ויתבאר בדיני נזיקין.

⁹⁶ ומשמע שאע"פ שלא נתכוין השליח לקנות לעצמו אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וחייב השליח גם באונסין, ומשמע שכל דיני גנב עליו. כ"כ בפתחי חושן חלק ה פרק ד הערה סז ובנה"מ סימן רצב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם לא ידע השליח שהחפץ אינו של משלח, השליח פטור⁹⁷, ונחלקו הפוסקים אם המשלח חייב⁹⁸, וכן אם לא היה השליח בר חיוב התבאר שיש אומרים שהמשלח חייב⁹⁹.

סק"ה הסביר דלא בעינן כונה לקנות בגניבה, שהרי אפילו הגביה ע"ד להזיק נעשה גזלן, ועיי"ש ובקצה"ח בדין שליחות לד"ע בשליחות יד, ומשמע מדברי הנה"מ שבמקום שיש שליח לד"ע אם השליח עושה מעשה שנוי קונה המשלח, עיין שם. וכתב בקצה"ח שאם שלח שליח לגנוב עבור שניהם ונתכוין השליח לגנוב עבור שניהם, משמע מדברי רש"י שנתחייבו שניהם ממעם מינו דוכי לנפשיה וכו', אבל מדברי התוס' משמע דדוקא כשהגביהו שניהם חייבים, וכ"כ בשער משפט, ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן קלג כתב בפשיטות שאם הגביה אחד מהם השני פטור. ועיין בשו"ת עונג יום טוב סימן קסה.

⁹⁷ כ"כ הש"ך סימן שמח סק"ו דלכו"ע פטור, וכ"כ בשם המהרש"ל, ובנה"מ שם סק"ג מפרש בדברי הני"י ש"מ"מ חייב בחיובי שומרים, ואף על פי שלא קבל שמירה כלפי הבעלים, כיון שנתרצה להיות שליח לגנוב נעשה שומר לבעלים אמנם אם אמר לו הגנב המשלח ליקח חפץ פלוני בתורת שאלה, והוא לא ידע שהוא של אחר, לכאורה משמע מדברי הני"י שנעשה גם שואל של הבעלים, כמו שמצינו בשוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר, דאמרינן תחזור פרה לבעלים הראשונים, ועיין בנה"מ ובשו"ת עונג יום טוב סימן קסה במנח"פ סימן שמח הקשה הרי גם כשהשליח לא ידע למה פטור, סו"ס מויק הוא שחייב אף בשוגג, ובקצה"ח סימן כה סק"א כתב דדוקא מויק חייב בשוגג אבל גנב בשוגג פטור, עיין שם. ועי' עוד בשו"ת כללים מערכת הא' פאת השדה כלל מט שדחה דעת האומרים שדין שלד"ע בשוגג תלוי גם בשגגת המשלח, וכתב עוד בשם שער המלך ה' מעילה שאם יש צד שהשליח לא יעשה שליחותו, לכו"ע אין שלד"ע בשוגג, עיין שם. ופשוט דכל מה שנאמר לפטור השליח או המשלח, היינו כשאין הגניבה בעין, אבל כשהגניבה בעין, חוזרת לבעלים מכל מי שנמצא בידו.

⁹⁸ בסמ"ע סימן שמח סק"ב ובש"ך סק"ו (וכן בסימן קפב סק"א) הביאו בשם ה"מ שהביא דברי המרדכי שאם לא ידע השליח והוא שוגג, חייב המשלח, דהו"ל כחצר דבע"כ מותיב ליה, ודעת הני"י שאפילו בשליח שוגג אין שלד"ע, והש"ך האריך להוכיח כדעת הני"י, וכן נראה שהסכים בקצה"ח סק"ד, וכן בטורי אבן הגינה דף י ע"א, והתוס' בפ' מרובה כתבו דכל שהשליח שוגג הו"ל כחצר דלכו"ע קונה בגניבה, משום דבע"כ מותיב לה, וגם שוגג הו"ל כבע"כ, וגם אינו בר חיובא דשוגג הוא (והסביר בקצה"ח סימן ערה סק"ג דאע"ג דהשליח לא נתכוין לקנות, והרי גנב וגזלן צריך קנין להתחייב באונסין, מ"מ כיון ששלוחו של אדם כמותו, מהני כונת המשלח למעשה השליח ונתחייב באונסין). והפוסקים הקשו על דברי התוס' ממעילה ומיואב דמשמע דשוגג מיקרי בר חיובא, וכתב בנה"מ דשאני מעילה שיש לחייב את השליח משום דהוי ליה לעיוני, ולכן חייב גם שוגג בכפרה, וכן יואב לא היה לו לסמוך על דוד, משא"כ בהך דגנב שצוה לשומר להוציאו מבית בעלים, שמסתמא היה באופן שהחפץ לא היה משתמר, וא"כ היה הגנב בעצמו יכול ליטול החפץ, ונמצא שמוטל ומצוה על השומר ליטול החפץ ע"פ משום השבת אבידה, נמצא שבשעת משיכה הוי כבעל כרחו מותיב ליה, עיין שם, ולכאורה דבריו דחוקים מאד, וגם בטבעת החושן תמה דמ"מ היה לו ליטול החפץ ע"ד להחזירו לבעלים האמיתי, ועי' שו"ת נוב"ק אהע"ז סימן עה. דברי משפט סימן שמח סק"ג, דברי חיים דיני שלוחין סימן א, ומשמע בש"ך סימן רצב סק"ד שבמקום שאין שליח לד"ע, אף על פי שאין לשליח לשלם, המשלח פטור עיין שם.

⁹⁹ כדעת הרמ"א ובנה"מ קפב שם סק"א כתב שבמקום שיש שלד"ע לאו מדין שליחות הוא, והעלה שנחלקו הראשונים בזה, שלדעת התוס' אין שליחות לקמן כלל, אבל לדעת הריטב"א דוקא לענין קיום המעשה בעיני דין שליחות, ולענין גניבה שקניני הגנב וגם חיוב אונסין הוא בגדר עונש חייב המשלח אפילו ע"י קמן, וכן כששלח הבעירה ביד חש"ו אם אמר להם להזיק חייב המשלח, והסכים עמו בערוה"ש, ובדברי משפט סימן קפב כתב בדעת הני"י שאין כונתו לחייב המשלח מדין שליחות, אלא כשם שאם נכנסה בהמה לחצר חבירו ונעל בפניה חייב, הי"ע אם אמר לקמן לגנוב חייב מדין מויק, דודאי יעשה כן, ודוקא כשאמר לו לגנוב מפלוני, אבל אם אמר לו סתם לגנוב מודה הני"י דפטור, ובשם בנו כתב ע"פ דברי הנה"מ בסימן קפב גבי פועל עכו"ם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים¹⁰⁰ שאם הוחזק השליח שיעשה השליחות, לעולם חייב המשלח.

שליח בשכר או פועל י"א¹⁰¹ שהרי הוא כיד בעל הבית אפילו לדבר עבירה והרי זה כאילו עשה משלחו או בעל הבית, וי"א¹⁰² שגם בזה אין שליח לדבר עבירה והפועל או השליח חייב.

האומר לחבירו קרע כסות זה וסובר הקורע שהוא של האומר והוברר שהוא של אחר, הקורע פטור¹⁰³.

שוכר פועל לתקן אצלו והפועל גרם נזק לשכן, כשהפועל יכול לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, ודאי לאו שלוחו הוא במעשה הנזק¹⁰⁴. אולם כשאי אפשר לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, כגון לקדוח חור בקיר שבינו לשכן, או להעמיד חבית על הגג וכיוצא

שעשה הגבהה קונה כאילו נעשתה ההגבהה מכחו, ה"נ בקמן שלא הגיע למדת צרור וזורקו שאמר לו להגביה הגניבה הוי כאילו הוא עצמו הגביה, עיין שם, וגם במלוא הרועים ערך שלד"ע מחלק בין קמן שלא הגיע לשיעור צרור וזורקו דהוי כחצר, אבל אם הגיע הוי כשליח שלא ידע, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני שלוחין סימן ב.

¹⁰⁰ רמ"א שפח טו, דכיון שהוחזק בכך לא שייך לפוטרו מסכרא דדברי הרב וכו', והסכים עמו בשו"ת שבו"י ח"א סימן קסד, אפילו לדעת הפוסקים שאף בשליח דלאו בר חיובא אשד"ע, אבל הש"ך שם חולק וסובר שאפילו לדעת הפוסקים שבלאו בר חיובא יש שלד"ע, אם השליח הוא ישראל אין המשלח חייב במה שהוחזק בכך, עיין שם. וגם בכנה"ג סימן קפב הביא בשם שו"ת לחם רב שסובר שבשליח ישראל, אפילו רשע גמור לאו ברי הזיקא הוא, שמא יחזור בתשובה, אבל מדברי הרשב"ץ משמע שאפילו ישראל אם הוחזק לאנס ומוסר חייב המשלח, והכנה"ג מחלק שאפשר שלא חייב הרשב"ץ. אלא בהחזק למסור אבל בלא הוחזק למסור אפילו רשע גמור אמרינן דברי הרב וכו' (בש"ך סימן שפח ס"ק סה כתב בשם רש"ל דבעכו"ם יש שלד"ע לחומר והש"ך חולק, ונראה שאף לדעת הרש"ל היינו דוקא לכתחלה, אבל אין להוציא ממון מטעם יש שליחות לעכו"ם לחומר). עוד כתב בכנה"ג בשם הלחם רב שאם אנס המשלח את השליח והפחידו בדבריו, חייב המשלח, וכ"כ בפעמוני זהב סימן קפה בשם דרשות מהרי"ד..

¹⁰¹ בשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן קמח כתב שבשליח בשכר דינו כאית ליה שותפות בגויה, ואמרינן מינו דזכי וכו', ומועיל אפילו לד"ע, עיין שם, ולכאורה יש מקום לדבריו בשליח בשכר לפי אחוים, ואפשר שאף השע"מ יודה לזה, אבל בשכר קצוב מה שותפות אית ליה בגויה, וצ"ע פתחי חושן שם ובמחנ"א ה' שותפין סימן ח משמע דבפועל יש שלד"ע

¹⁰² בשער משפט סימן קפב סק"א, שאפילו לדעת האומרים ששליח בשכר אמרינן ידו כיד בעה"ב אפילו במקום שאין דין שליחות, כגון באינו בר שליחות (עי' פתחי חושן חלק ג פרק יא הערה יב), בשליחות לדב"ע לא אמרינן ידו כיד בעה"ב, ובמשפ"ש ריש סימן קפב כתב שמדברי רש"י ב"ק דף נג ע"א משמע שגם בשכר אין שלד"ע, וכן מדייק מדברי התרה"ד שהובא בב"ש וח"מ באהע"ז סוף סימן ה. ועי' שו"ת מהרי"ץ ח"ב סימן קעד שסובר ג"כ שבד"ע אין שליח אפילו בשכר, ודחה הוכחת המחנ"א מהא דיד פועל ויד עבד, דדוקא בדבר שהוא משועבד לו, וכן בעבד שגופו קנוי לו, אמרינן ידו כיד בעה"ב, אבל בדבר עבירה שאין כח לא לבעה"ב ולא לפועל לעשות לא שייך שליחות אפילו בשכר

¹⁰³ מחנ"א ה' נזקי ממון סימן ז וכמ"ש התוס' דכל שאינו יודע וסבור שהוא שלו פטור, דהוי אונס גמור, ולגבי חיוב האומר לכאורה תלוי במחלוקת בדין שליח שונג בדבר עבירה (עי' דיני גניבה פרק ד סעיף כג), אלא שאפשר שכאן לכו"ע חייב, ולא משום שליחות אלא מדין ברי הזיקא, וכמ"ש הריטב"א גבי שולח את הבעירה ביד חש"ו שאם אמר לו להזיק חייב, וכ"כ הרשב"ץ (הביאו הרמ"א סימן שפח סעיף טו) שאם השליח מוחזק לעשות כן חייב, וכ"ש כשסבור שאומר לו לקרוע כליו משום שצריך לשבריו.

¹⁰⁴ פתחי חלק ו פרק א הערה מד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בזה, כיון שהפועל הוא בר דעת עליו לידע שיגרום בזה נזק, הרי זה כשליח להזיק וכדין שלד"ע, ואם הפועל אינו יודע שבוה יגרום נזק לאחרים, ואפילו במקום שלא היה יכול לידע, המזיק פטור, ואם הבעה"ב יודע שבודאי יבא נזק לאחרים יש מקום לחייבו מדינא דגרמי משום דהוי ברי הזיקא¹⁰⁵.

ג. אשה ועבד בני חיובא נינהו והשתא מיהא לית להו לשלום... נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם

כבר התבאר במסכת בב"ק דף פז. שאשת איש¹⁰⁶ שהזיקה פטור הבעל מלשלם, ואם נתאלמנה או נתגרשה חייבת, ונותנת לניזק שטר על דמי הנזק, ואם יש לה נכסים שאין לבעלה רשות בהם חייבת לשלם מיד¹⁰⁷.

¹⁰⁵ ועכ"פ לכתחלה כשמזמין פועל לעשות תיקון (ואף כשעושה בעצמו) בודאי שיש להזהר ולהזהיר את הפועל מנזק העלול להגרם לשכנו, וכ"ש כשיודע שא"א לעשותו מבלי לגרום נזק שצריך לבקש רשות מהשכן, וזה יכול לעכב עליו עד שיתחייב באופן המועיל לתקן כל נזק, ואף נזקי גרמא, ונראה שבאופן זה אין השכן יכול לעכב עליו מדין כופין עמ"ס, וכ"ש כשהתיקון הוא הכרחי לבעה"ב, ואם אין זה תיקון הכרחי אלא שזה רוצה להוסיף ולשפץ ביתו בדבר שלא היה עד עתה יש לדון אם חייב לסבול נזק ואי נוחיות מפני רווחתו של זה, ואפילו ע"ד לשלם, וקצת יש להוכיח ממ"ש הרמ"א בסימן שיב סעיף א בדין משכיר שרוצה לתקן הבית המושכר שיכול השוכר לעכב עליו, אלא שמבקשים ממנו שיעשה לפנים משוה"ד (עי' דיני שכירות פרק ה סעיף י), וכבר נהגו שכל מי שרוצה לשפץ ביתו מביא חמרי בנין וחול ומניחם על פתח הבית וגורם לכלוך ואי נעימות ולפעמים גם נזק ממש לשאר השכנים ואין מוחין, ונראה כמ"ש הפוסקים שע"ד כן עושים שלאחר זמן ירצה גם השני לעשות כן (עי' פרק ח), ומצינו בשו"ע סימן תיז שאף ברה"ר מותר להניח חמרי בנין לצורך בנין (עי' פרק ח סעיף לד), ועכ"פ בודאי מוטל עליו לעשות כל שביכולתו למעט הנזק ולקצר הזמן כדי למנוע סבל מיותר מהשכנים, וכ"ש שמוטל עליו לסלק הפסולת מיד עם גמר העבודה ולנקות החצר והגישה לבית ולהחזיר הדבר לקדמותו, ועי' להלן הערה פד, ועי' עוד להלן בדיני שכנים כמה פרטים בדין כופין עמ"ס.שם

¹⁰⁶ שו"ע ונו"כ תכד ט

¹⁰⁷ ערוה"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם הכניסה לבעלה נכסים בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל, מחייבים אותה למוכרם¹⁰⁸ בטובת הנאה¹⁰⁹ כדי לשלם לניזק, וכן אם חבלה בבעלה מוכרת נכסי מלוג או נצ"ב לבעלה בטוה"נ, ואם רוצה הבעל יכול לגרשה ולגבות נזקו מכתובתה.

יש אומרים¹¹⁰ שאם הניזק רוצה משאיר הנכסי מלוג ברשות הבעל, ואוכל הפירות כל ימי חייה, ואם תמות ישלם הבעל כדין יורש.

ופנויה¹¹¹ שהזיקה חייבת לשלם ויכול הניזק לעכב את נישואיה עד שתשלם אולם משנשאת אין הבעל חייב לשלם נזקיה.

וכבר התבאר שם דף ד. שלמרות שכל נפש היה¹¹² שהיא ברשותו של אדם, שהזיק, חייבים הבעלים לשלם הנזק, זהו דוקא כגון בהמה שאינה בר דעת, אבל עבד שיש לו דעת אין רבו חייב על נזקיו, שאם היה חייב על נזקו אם יקניטנו רבו ילך ויזיק את רבו בכל יום¹¹³.

¹⁰⁸ וכתב הסמ"ע בשם הטור שאין מחייבין אותה למכור כתובתה ולשלם לנחבל, שמא תמחול הכתובה לבעלה (ואף על פי שאסור לשהות עם אשתו בלא כתובה, יש לומר שיחזור ויכתוב לו כתובה אחרת, ואם תאמר שנכופף אותה למכור גם כתובה השניה, כיון דודאי מחלה אמרוהי בי דינא לא מטרהינן), וגם לנחבל עצמו אין כופין למכור שאז אינו מפסיד כלום שהרי אינו נותן דמים, ואם תמחול תשאר חייבת מדינא דגרמי כדין מוחל ש"ח, כיון שבודאי תמחול אין כופין ע"י ב"ד להטריח ב"ד בחנם. ומה שדנו הפוסקים אם יש כאן שעבודא דר"נ מצד הבעל כלפי הנחבל, כיון שחייב הכתובה לאשה והיא לניזק, ואם שייך מחילה במקום שעבודא דר"נ, ע"י ש"ך סי' פו ובקצה"ח ונה"מ שם, ובהגהות אמרי ברוך שם, וכן בקצה"ח סי' תכד סק"ג.

¹⁰⁹ כלומר מה ששוה על הספק שמא לא יבא לידי גוביינא, שאם תמות היא קודם בעלה יורשה, ואם תתאלמן או תתגרש תגבה כל מה שהכניסה, ובנכסים אלה שהם בעין אינה יכולה למחול. כתב הסמ"ע בשם בעה"ת שאם אין מי שירצה לקנות הנכסי מלוג בטובת הנאה יקחם הניזק עצמו בטוה"נ, ואם יש מותר בדמי טוה"נ מדמי החבלה א"צ ליתן המותר לאשה עד שיגבה, והקשה הקצה"ח סק"ב דמה ירויח הניזק, שהרי אם ימות הבעל או תתגרש תחזור האשה ותבטל המכירה מדין שומא הדרה, ועיין באולם המשפט מה שכתב, ובערך ש"י תירץ דהא דשומא הדרה אינו אלא משום עשיית הישר והטוב, וא"כ דוקא בדלית פסידא למלוה, אבל בנחבל שאם לא יקבל רק דמי חבלתו יפסיד דמי המתנת המעות, ואין זה ישר וטוב להפסיד לזה, וע"כ אמרינן שנחלט לו, ועוד כתב שעיקר דדוקא במלוה דמיחויי כרבית אם יקבל כשעת היוקר, אמרינן שמקבל כשעת הזול, אבל בנחבל שאינו נותן מעות, אף שיטול יותר ממה שמגיע לו לא מיחויי כרבית, ולכן גם אח"כ יקח דמי נזקו ממש, עיין שם.

¹¹⁰ רמ"א סימן שפח סעיף ב גבי אשה שמסרה, וסיים וכן לשאר ניזק, והקשה הסמ"ע שם במה שונה מנזק והש"ך כתב שאין חילוק בין מסירה לשאר נזקין, וכמ"ש הרמ"א בהדיא וכן לשאר ניזק, אלא שתלוי ברצון הניזק, שאם רוצה צריכה למכור, ואם מתרצה יכול להשאיר הנ"מ ברשות הבעל וכו'.

¹¹¹ עיין פתחי חושן חלק א פרק ז סעיף כב גבי לותה ונראה שהוא הדין בהזיקה ועיי"ש חלק ו פרק י הערה קיז

¹¹² שו"ע ונו"כ חו"מ שפט א.

¹¹³ סמ"ע שם א שכ"כ הטור בסימן שמ"ט [סעיף ג'], וגם בסימן זה [סעיף א'] כתבו בקיצור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ולפיכך עבד שגנב¹¹⁴, מחזירין קרן לבעליו אם הוא בעין, ואם אינו בעין, אין בעליו חייב לשלם¹¹⁵. נשתחרר העבד, חייב לשלם, אם יש לו.

אולם האומר לעבדו כנעני צא וגנוב, חייב האדון, וכן כשאמר לו חבול בפלוני¹¹⁶.

יד. ידה גגה חצירה וקרפיה מנין תלמוד לומר ונתן מכל

מקום לענין גט כולו עלמא לא פליגי דחצר משום ידה

איתרביא

כבר התבאר במסכת גיטין דף עז. שקבלת הגט על ידי האשה אינה צריכה שתקבלו בידה ממש אלא כשבא הגט לרשותה מועיל, שנאמר (דברים כד

¹¹⁴ שו"ע ונו"כ שם שמט ד

¹¹⁵ ז"ל הטור [סעיף ג'], אין בעליו חייבין לשלם ולא כל דבר שמויק, כיון שהוא בן דעת ובעלים אינן יכולים לשמרו, שאם יקניטנו ילך וידליק גדישו של חברו ונמצא מחייב רבו מנה בכל יום. סמ"ע שם ט וכן בסמ"ע שצ לו

¹¹⁶ באמרי בינה קונטרס הקנינים סימן יט הביא כן בשם הראב"ן דמה שחבל או גנב שלא מדעת רבו פטור, ולא מן הדין, דיד עבד כיד רבו, אלא תקנת חכמים וכו', ודייק האמ"ב מדבריו דכשם שיד עבד עדיף משליחות דעלמא, ה"נ לענין שליחות לד"ע חייב רבו משום שליחות, ואפשר בדרך אחרת, שמצד הדין חייב על נזקיו כמו על בהמתו, אלא משום שמא יקניטנו פטורו חז"ל משום שיש בו דעת ואינו יכול לשמרו, כמ"ש הרמב"ם, ולכן תינה כשהזיק מדעת עצמו פטור, אבל כשצוה לו רבו חייב כמו על מעשי שורו, אלא שהקשה האמ"ב דא"כ מאי פריך בור של שני שותפים היכי משכחת לה, הרי יתכן כששותפים צוו לעבדם לחפור בור, ואפי' אם נאמר שאף כשצוה לעבד בן דעת פטור משום דדברי הרב ודברי התלמיד וכו', משכחת לה בעבד חשין שאין לו דעת שמהראוי שיתחייב על נזקיו, כדמוכח מדברי הרמב"ם דכשאין לו דעת לא שייך תקנה דשמא יקניטנו, ותירץ בדבר עבירה לא אמרינן יד עבד כיד רבו, וחייב רק משום מויק, והיינו דוקא כשאמר לו להזיק, אבל בורה בור לאו מויק הוא, אלא שהתורה חייבתו ואוקמי ברשותו, וחייב זה אינו חל על עבדו כשם שאינו חייב בבור דשורו, ועיי"ש מ"ש בהא דכתב הרמ"א סי' שפח סעיף טו שבהזיק אמרינן יש שלד"ע, דלאו מדין שליחות הוא אלא מדין מויק (עי' פרק א), ובמשל"מ פ"ה מה' מלוה כתב דבשליח עכו"ם יש שליחות לד"ע משום דהוי כחצר. ועי' גידולי שמואל בסוגיא. ובחזו"א ב"ק סי' ג סק"א כתב שמעיקר הדין אינו חייב בנזקי עבדו, ומה שאמרו שמא יקניטנו רבו וכו', היינו לבאר סברת התורה שפטרנו, וכתב שמ"מ אם מסר שורו לעבדו חייב, שאין סברא לפטור הבעלים מדין מסרו לשומר, דלאו כל כמיניה למסור לעבד ואשה דלאו בני תשלומין נינהו, עיי' שם וכן בסימן ז ס"ק יז, ועי' טבעת החושן בהשמטות לסימן דש.

אגב, צ"ע במ"ש הסמ"ע סימן ש"צ ס"ק לו דלהכי לא נקט שם עבדו משום דפטור, והרי התם איירי שמסר ביתו לשמרו, ויתכן שיש שם עבד שאינו שלו, ובוזה לא שייך טעמא דמחייב את רבו, ומוטל עליו לשמור, ואם נאמר שכונת הסמ"ע שעבד בר דעת הוא ובלא"ה פטור, העיקר חסר מן הספר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פסוק א) וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִי־תֵת וְנָתַן בְּיָדָהּ וּמְדַלָּא כְּתִיב וְנָתַן לָהּ דֵּהוּי מִשְׁמַע בֵּיד שְׁלָה מִמֶּשׁ, דְּלָה בִידָה דוּקָא מִשְׁמַע וְלֹא בְרִשׁוּתָהּ¹¹⁷,

והצרה של אשה¹¹⁸ נלמדה ברבוי מידה¹¹⁹, לפיכך זרק לה גט בהצרה בין שהוא קנוי לה בין שהוא מושכר או שאול לה הצרה הוא¹²⁰, והרי הוא כאילו נתנו בידה ומגורשת.

¹¹⁷ וכיון שכתב בידה בא לרבות כל שהוא ברשותה, כדכתיב [במדבר כא, כו] ויקח את כל ארצו מידו שפירושו מרשותו, שזה פשיטא שלא היה כל ארצו בידו אלא ברשותו לבוש שם קלה א

¹¹⁸ פ"י חצר של נכסי מלוג ואף על גב מה שקנתה אשה קנה בעלה נמצא דלא הוה הצרה מ"מ גיטה וידה באין כאחד דבאותו פעם שמגרשה אין לו זכות עוד בנכסי מלוג שלה וע"כ קנתה מכת הצרה. כמו שיבואר להלן עמוד ב בגמ'. ט"ז שם א. אבל נכסי צאן ברזל כיון שמחוסר גוביינא אין הצרה קונה. ב"ש שם א

¹¹⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קלט א

¹²⁰ דשכירות או שאלה ליומי ממכר הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

